

színházi esték

* A MISKOLCI NEMZETI SZÍNHÁZ ÉS AZ EGRI GÁRDONYI GÉZA SZÍNHÁZ MŰSORISMERTETŐINEK 1973. MÁJUS HAVI MELLÉKLETE *

Stúdió '73

Az évad vége felé közeledünk lassan. A szeptember óta eltelt nyolc hónap 12 új bemutatója és három felújítása sok munkát adott a társulat művészi és műszaki személyzetének. Most, amikor már csak a Tartuffe színpadraállítása van hátra, lehetőség nyílt arra, hogy kísérleti színpadunk is újra működjék. Az előző években sokan megszerették stúdió-előadásainkat, közönségünk köréből már idén is sokan sürgették, igényelték. Ennek a várakozásnak teszünk most eleget — kissé megkétszerezve ugyan — a stúdiószínpad új bemutatójával.

Május végén nyitja meg újra kapuit miniszínpadunk, egy érdekes, izgalmas, modern olasz darabot láthatnak kedves nézőink. Írója a mai olasz drámairodalom egyik legismertebb, Európa-szerte legtöbbször játszott szerzője: Aldo Nicolai, aki stúdiószínpadunk közönsége előtt ismerős, hisz két kitűnő egyfelvonásosát (Rend a lelke mindennek, Éljen az ifjú pár) játszottuk korábban.

Új darabjának a címe: Festett pillangók. Egy magányos, magatertemte álomvilágban élő, öregedő asszonyról szól, akinek sorsa egy hazug, halálraítélt életforma szükségszerű csődjét tükrözteti. Valóságos pszichológiai élveboncolás, amint a szerző pörére vetkőzteti a főhős nő lelkét, megmutatja nemcsak száználmas esettségét, kétségbeesett élniakarását, önámító hazugságainak ürességét, de annak okozóit: egy társadalom, egy létforma betegségét, életképtelenségét is. Nagyszerű szerep, briliáns játéklehetőségekkel egy nagyszerű színészi alakításra. De meter Hédi játssza a Festett pillangók főszerepét, partnerei pedig — akiknek ugyancsak kitűnő szerep jutott ebben a szép és izgalmas pszichológiai drámában — Abraham István és Zoltán Sára. A darabot Illés István állítja színpadra, aki a stúdiószínpadon is bizonyára megteremti azt a mélyreható színházi élményt, melyet a Cseresznyés kert rendezésével nagyszínpadon megvalósított.

Dariday Róbert, Máthé Eta, Csiszér András

Tartuffe

„A nagy Terentius örökségét Tabarinnak, a vásári komédiásnak hagyományával párosította.” Dicséret? Boileau furcsán magasztalja Molièret, de érdemes rá figyelni. Egy biztos: (a kiváló író ezt nyilván társulatának hosszú vidéki turnéja alkalmával tanulta meg) nem szabad elszakadni a vaskosabb népi komédia hagyományaitól. Így lehet a szerző friss, korszerű, s igazán bölcs. S mi csoda nagy fölfedezés! Ami a francia vidéknek tetszett, annak tapsolt Párizs közönsége is. „Molière művésze — írja egyik méltatója — ellenállás nélkül meghódított minden színpadot. A színházigazgatóknak ma is biztos és végső menedéke.”

A Tartuffe-öt persze nem „biztos menedék”-ként tűzzük másorra. Tartozunk a háromszáz esztendeje elhunyt Molièrenek a kegyelettel, tartozunk színészeinknek a sok jó szereppel, s nem utolsósorban tartozunk

a közönségnek a mű örök érvényű igazságával, s a jó szórakozással.

A vígjátékot Magyarországon először 1847-ben játszotta a Nemzeti Színház. Azóta nálunk is fogalomná lett Tartuffe alakja. Az álszent, képmutató embereket így nevezzük. Megírásának 309, magyarországi bemutatójának 126 esztendeje óta nem vesztett volna semmit aktualitásából a darab? A képmutatás, haszonlesés bizonyára nem örök életű, de még él. Megjelenési formája persze mindig változik. Éppen ezért izgalmas a Tartuffe-öt most színpadra állítani. Szinte mindenki él egy Tartuffe-kép. Nem biztos, hogy ezt látjuk viszont. Az álarc azonban mit sem számít; lényeg, hogy mögötte felfedezhessük azokat a káros és káros tulajdonságokat, melyek ellen védekezni kell. Védekezni eréllyel, s a nevetés fegyverével, melyet biztonságosabban alkalmazhatunk ma, mint valaha.

Déryné

7. Az utolsó felvonás

Újra kezdi a vándorlást. Főbb állomásai Kassa, Kolozsvár, Debrecen. Többször jár Pesten is, kisebb szerepeket játszik a Nemzeti Színház színpadán, aztán férje rábeszélésére végleg visszavonul a színpadtól.

1847-et írnak, Déryné mindössze ötvennégy éves. Visszavonulásában szerepet játszik a büszkeség és a bölcsesség is. Színészi képességei még a régié, de hangja erősen megkopott, főként azonban művészi stílusa fölött haladt el az idő. Laborfalvi Róza a prózában, Hollósy Kornélia az operában olyan vetélytársak, akikkel már nem veheti föl a versenyt. Fiatalságuk és iskolázottságuk mellett egy új, realiztikusabb színjátszó stílust képviselnek, amely az új közönség ízlésének jobban megfelel.

Ekkor békül össze férjével is. A múltra fátyolt borítanak, mert közös ellenség jelentkezik: a magány.

Déryné egy ideig Miskolcon és Tarcalon tartózkodik, majd férje házába vonul vissza Diósgyőrbe. Ettől kezdve nagyon keveset tudunk Déryné életéről. Apró hírfoszlányok maradtak csak emlékeztetőül. Valószínűleg a háztartási gondok szürke egyhangúsága telepszik a diósgyőri házra, ahol eseménytelenül peregnék napjai. A szabadságharc alatt kétszer menti meg Szerdahelyi Kálmán életét. 1851-ben előfizetőket gyűjt az emigrációból hazatért Egressy Gábor törökországi naplójára. Aztán hosszú-hosszú ideig csönd. 1862-ben meghal Déry István. A magára maradt Déryné feladja diósgyőri gazdaságát és beköltözik Miskolcra nővéréhez, Johannához, akkor már özvegy Kilenyi Dávidnéhoz.

Kezdetben még tart a hagyatékából, később azonban anyagi helyzete erősen megromlik és mindjobban nővére kegyelemkenyerére van utalva.

1868-ban Egressy Ákos Miskolcon vendégszerepel. Felkéri a hetvenöt éves Déryné, lépjen föl jutalomjátékán. Az ősz matróntól ölnen viszik fel a színpadra, ahol oly lelkesedéssel játsza a Keresztes vitézek apáca fejedelmesszonyát, hogy a közönség viharos

tapssal ünnepli. Bizonyára érzi, hogy ez most valóban az utolsó, a legutolsó búcsúzás a legnagyobb szerelemtől: a színpadtól.

Aztán megint elnyelik a krajcáros gondok. Öregségének csendjét csak a kicsibék csipogása és a kiskacsák hápogása veri fel a kétablakos miskolci ház udvarán. Sütés, főzés, már ami kevés egy ilyen öregasszonynak kell, mosás, kötés, fehérneműjavítás, már amennyi egy ilyen öregasszonynak megy, elfeledtetik vele az idő múlását. A régi dicsőség csak mint valami nagyon távoli, valószínűtlen emlék ködlik néha feléje. A közönség régen elfelejtette, a színészek nem törődnek vele, a hivatalos körök tudomást sem vesznek róla...

Úgy látszik, már minden elvégeztetett, csak az utolsó felvonás van hátra.

De a sors még egy nagy szerepet tartogat neki: a legnagyobbat, a legmaradandóbbat. Elhatározza, hogy megírja önéletrajzát.

Déryné hetvenhat éves. Dagadt lábai már alig bírják elnehezdedt testét. De szelleme friss, emlékezete ép, akaratereje töretlen. Három évig írja szünet nélkül emlékezeit, amelyben a színészet múltó művészetének állít irodalmi emléket, amely legnagyobb szerepével is fölér, s egy másik halhatatlanságot is biztosít neki. Az Emlékezések méltó befejezése egy olyan nagyszerű életnek, amelynek értelme a nemzeti gondolat elterjesztése, a magyar operajátzás megteremtése és a minőség elismeretése volt.

Írás közben átéli egész életét. Aprólékos részletességgel, közzelátos pontossággal írja le a múlt eseményeit. Stílusára is illik, amivel Szigligeti jellemezte játékát. „Előadásában volt valami bűbáj, mi a lélek és a szív kisugárzására hatott s mi a lelket és szívet hatja meg.”

Végigvezet gyermekkora vidám és szomorú eseményein, színházba jutásának keserves útján, a vándorélet száz meg száz kalandján.

Leírja szerelmeit, barátait, színésztársait. A színházi állapotok és társadalmi viszonyok olyan gazdag részletességgel rajzolódnak elénk, hogy egyetlen történelmi mű sem veheti fel vele a versenyt. Az átélés melegsége, a közvetlen élmény meggyőző ereje, az apróságokban megbúvó élet igazsága hitelessé teszik az Emlékezések minden mondatát.

Az Emlékezések írása közben Déryné ráér arra, hogy hosszú kísérőleveleket intézzen Egerváryhoz, amelyekben kiegészíti és kijavítja a mű hiányos és téves adatait, tanácsokat kér jóttevőjétől és beszámol egészségi állapotáról.

Szinte látjuk, mint fogy lassan az ereje, s hogy borul rá lassan a nagy árnyék. Utolsó leveléből már a halál sejtelmé szól. 1872. szeptember huszadika körül így búcsúzik barátjától:

— „Az én gyertyám nem sokára leég — nem tudha-

tom, mely napon alszik ki — és nem írhatok többé. Lehet, hogy ez az utolsó csomag, mit küldhetek. Pedig még sok volna hátra, mert hiszen eddig virító mezőkön járdaltam, még ezután lépnek a levele hullatott tövisekre. De legyen úgy, miként odafönt az én jó Atyám elintézi sorsomat. Eljen boldogul, már elfáradtam. Ha csakugyan bekövetkeznék az esemény, akkor egésszítse ki, ahogy lehet, csak arról győzze meg a világot, hogy nem hányivetésből írtam, hanem felszólítások után.”

Az Emlékezések az 1840. évvel megszakadnak. Íróját talán a halál is meg akarta kímélni attól, hogy rálépjen „a levele hullatott tövisekre”. Egy szép, csillagos őszi estén csöndesen kivette kezéből a tollat. 1872. szeptember huszonkilencedikén, hetvenkilenc éves korában Déryné örökre elaludt.

Vass Károly m. v.

Huszonöt év nem is olyan hosszú idő egy színház életében, a színházi ember azonban ennyi idő alatt igencsak megfuttja pályája ívét. Ha színész, szerepkörét, ha rendező, eszközeit kell változtatni, mert napról napra változik a színház is.

Minderről órákig lehetne beszélgetni Vass Károlylyal, az államosított miskolci színház első főrendezőjével, aki vendégként ismét ebben a színházban dolgozik: Molière Tartuffe című vígjátékát állítja színpadra.

— A hosszú távollét ellenére sem érzem magam vendégnek. A társulatból, mellyel annak idején a munkát megkezdtük, máig is többen Miskolcon játszanak. De sok a kedves ismerős a műszakiak között is. Talán nemcsak a véletlennek köszönhető, hogy ismét a Tartuffe-fel foglalkozhatok.

— Ismét?

— Igen, mert 1949-ben is ezt a Molière-művet rendeztem, sőt — akkor minden produkciót vidéken mutatott be először a színház — valamelyik borsodi településen a Tartuffe-fel kezdtük a szezont. Háron évet töltöttem itt, kapcsolatam a színházzal azonban később sem szakadt meg teljesen, sőt az elmúlt évadban meghívhattam Szolnokra Máthé Babát és Csizsér Andrást is. (Máthé, azonkívül, hogy sikert aratott Gyárfás Miklós Dinasztia című játékában, eljátszotta élete első Shaw-szerepét is.)

— Tudomásunk szerint mindkét színész kapott szerepet a Tartuffe-ben...

— Csizsér a címszereplő, Máthé Éva az éles eszű és nyelvű komorna: Dorina. De egyébként sem panaszkodhatom a szereposztásra. Dariday Róbert, Máthé Eta, Lenkey Edit, Kulcsár Imre, Héczey Éva, Koroknay Géza, Szilágyi Lajos, Kanalas László és Bánó Pál — azt hiszem kitűnően megvalósítják elképzeléseimet.

— Milyen lesz a Tartuffe?

— Még most is birkózunk az anyaggal; az emberekkel. A taktika naponta változik, a stratégiából nem engedhet a rendező. Ez a Tartuffe — mely már nem lesz annyira bigott, mint elődei — azt hiszem ismerőse a mai közönségnek.

A tehetség és munka jutalma

Kicsit későn gratulálunk. A Színházi Estéket megelőzték a napilapok, a rádió, a tévé. A kollégákat, pályatársakat, a színházbarátokat azonban nem előzheték meg a hivatalos főurak. Bár kis lapunk csak havonként jelenik meg, hír azonban sehol nem jár olyan gyorsan, mint a színházban...

Voltak, akik előbb tudtak a kitüntetéséről, mint a kitüntetettek... A sikerek fölött azonban nem lehet olyan könnyen napirendre térni. Különösen akkor nem, ha viszonylag ritkán éri társulatunk egyegy tagját a mostanihoz hasonló elismerés. Különösen akkor nem, ha hosszú évek, évtizedek munkáját, s az érett tehetséget jutalmazza kormányzatunk.

Mikor közhírré lett, hogy színházunkban érdemes művészt avathatunk, s hogy az érdemes művész *Máthé Éva*, a tényt mindenki természetesen találta. Csodálkozó felkiáltások nem hangzottak el. Tudtuk, hogy előbb-utóbb bekövetkezik az örvendetes esemény.

Egy ház épülése is szívderítő látvány, hát még egy művész magasodása... A színházban sokan tanúi lehetünk, miként válik Máthé Baba egyre sokoldalúbb, egyre biztosabban fogalmazó színésszé. A friss tehetséget gyakran jutalmazza kirobbanó siker — a szakma és a közönség tenyere hordozza a művészt —, aztán halkulni kezd a taps, változik a szereposztás. Megmaradni, s tovább menni — mindig messzebbre, magasabbra — ez a legnehezebb ezen a pályán. A tehetség nem elég hozzá; türelem, szorgalom is kívántatik.

De hát ezt többé-kevésbé mindenki tudja, ha nem is sikerül ezek szerint a kíváncsúknak szerint élnie. S ha látszólag minden együtt van, akkor is megfeneklik néha a színész szekere. Máthé Éva kivételes sikereit minden bizonnyal remek stílusérzékének köszönheti. Az a hihetetlen érzékenység, amely egyszerre érthetővé tesz szerepet, jellemet, mely nem hagyja figyelmen kívül a partner lelki alkatát, indulatait, mely színházon munkahelelyen kívül is kormányoz — nagyon kevés ember sajátja.

Egyszer — ritka, nagyon ritka pillanat az ilyen — elmondta nekem Máthé Baba, hogy mennyi munkával, szorgalommal kellett összegyűjteni a mostani tartalékokat. (Nem hatalmazott fel a megírására.) A ragyogó primadonnamosoly, Orbánné macskajátéka, Ljubov Andrejevna mágikus varázsa maradjon titok. A közönség — ez is bölcs megérzés! — szereti a kifürkészhetetlen titkokat.

★

Többen még nem is látunk színházat, mikor *Fekete Alajos* már zsirardi kalapban énekelte: Mit tehet a Zsiga, Zsiga róla... Remek táncoskomikus volt. Olvastam róla áradozó kritikákat, s egykori szerepeit megőrizte a színhagyomány is. Néhány éve a János vitéz strázsamesterében láttam először. Nem volt nehez észrevenni, hogy kitűnően ismeri a műfajt. Azóta számos mélyebb figurában is bemutatkozott. Legutóbb a Lámpás-beli iskolamesterével aratott szokatlanul nagy sikert. Sokat tud a színházról, és felada-

Máthé Éva érdemes művész

tának tartja az ismeretek, élmények megosztását. Már nagyapa, de azért leginkább — vagy éppen mert nagyapa — a fiatalok között érzi jól magát. Klubokban mesél, játszik; tanít. A színházban pedig szerepein kívül vállára veszi a közönség sok gondját és baját. Már abban a stábben is játszott, mely Miskolc felszabadulása után először adott „koncertet” (esztrád műsort) a szovjet katonáknak. Nem sokan hisznek úgy a színház erejében, mint ő. A Szocialista Kultúráért érdemérem sok-sok év ambícióját, művészi munkáját jutalmazza.

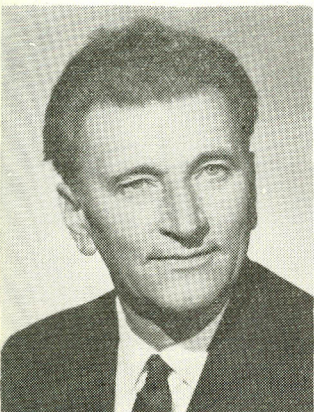
★

Ezt a kitüntetést kapta Pákozdy János is. Akik régen ismerik — s a miskolc-iac közül sok-sok ezer ember ismeri, hiszen itt nőtt fel emberré és színésszé a szemük előtt — azoknak

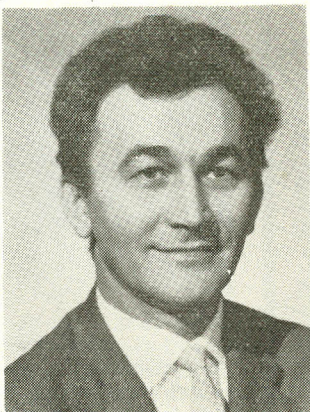
aligha kell indoklás. Igaz, az utóbbi időben mintha kevésbé lett volna elégedett magával Pákozdy, olykor a kritikusok is fanyalogtak. Lucifer megformálásával, A térképen nem található című riportdráma szerkesztőjével, s még sorolhatnánk, magas mércét állított fel önmaga számára. S persze számunkra, kedvelői, barátai számára is... Vagy a feladatok sem voltak mindig kedvezőek. Gosztonyi darabjának címszerepe most sokmindenért kárpótol. S persze a kitüntetés is, amihez szívből gratulálunk.

★

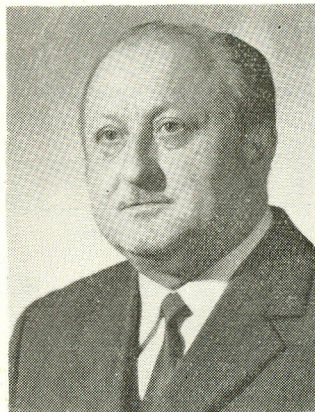
Mint ahogy gratulálunk *Madácsi Dániel* maszkmesternek és *Krucσαι János* főgépész-helyettesnek, akik felszabadulásunk évfordulóján sok éves áldozatkész és nagy szakértelmet kívánó munkájukért miniszteri dicséretben részesültek.

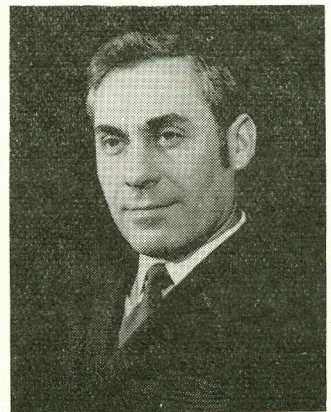
Fekete Alajos

Pákozdy János

Madácsi Dániel

Krucσαι János

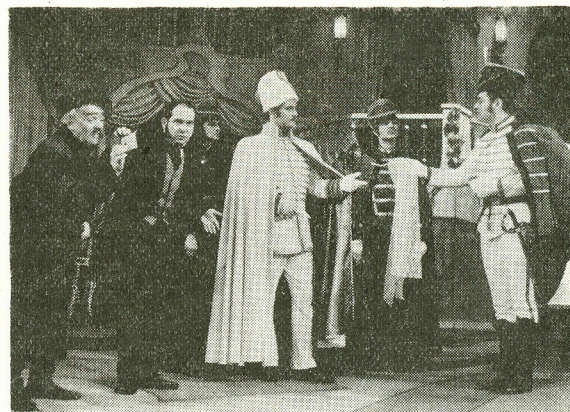
1973. május	Miskolci műsor	
1. kedd	DÁNIEL ÉS A KROKODILOK	Csortos bérlet (7)
2. szerda	A POTYAUTAS	Shakespeare bérlet (7)
3. csütörtök	A POTYAUTAS	Schiller bérlet (7)
4. péntek	A POTYAUTAS	Molière bérlet (7)
5. szombat	A POTYAUTAS	Petőfi ifj. bérlet (3)
	A POTYAUTAS	Csiky bérlet (7)
6. vasárnap	A ROMÁN HADSEREG MŰVÉSZEGYÜTTESÉNEK VENDEGJÁTEKA	
7. hétfő	HANGVERSENY	(fél 8)
8. kedd	A POTYAUTAS	Gárdonyi ifj. bérlet (fél 5)
	A POTYAUTAS	Ibsen bérlet (fél 8)
9. szerda	A POTYAUTAS	Radnóti ifj. bérlet (fél 5)
10. csütörtök	A POTYAUTAS	Huszka bérlet (7)
11. péntek	SYBILL	Bérletszünet (7)
12. szombat	A POTYAUTAS	Katona bérlet (7)
13. vasárnap	A POTYAUTAS	Bérletszünet (3)
	A POTYAUTAS	Szigligeti bérlet (7)
14. hétfő	HANGVERSENY	(fél 8)
15. kedd	SYBILL	Bérletszünet (7)
16. szerda	A POTYAUTAS	Bérletszünet (7)
17. csütörtök	SYBILL	Bérletszünet (7)
18. péntek	A POTYAUTAS	Vörösmarty bérlet (7)
19. szombat	A POTYAUTAS	József A. ifj. bérlet (3)
	SYBILL	Bérletszünet (7)
20. vasárnap	SYBILL	Bérletszünet (3)
	SYBILL	Bérletszünet (7)
21. hétfő	NINCS ELŐADÁS	
22. kedd	A POTYAUTAS	Csortos bérlet (7)
23. szerda	A POTYAUTAS	Lehár bérlet (7)
24. csütörtök	TARTUFFE	Bemutató bérlet (7)
25. péntek	CIGÁNYBÁRÓ	Bérletszünet (7)
26. szombat	A POTYAUTAS	Arany J. ifj. bérlet (3)
	CIGÁNYBÁRÓ	Bérletszünet (7)
27. vasárnap	TARTUFFE	Bérletszünet (3)
	TARTUFFE	Déryné bérlet (7)
28. hétfő	A 25. SZÍNHÁZ VENDEGELŐADÁSA	(4 és 8)
29. kedd	TARTUFFE	Csortos és egyetemi bérlet (7)
30. szerda	TARTUFFE	Lehár és egyetemi bérlet (7)
31. csütörtök	TARTUFFE	Madách bérlet (7)

Tartuffe: Világszerte ebben az évben ünneplik a nagy francia vígjátékíró, Molière kettős jubileumát. Háromszázötven éve született és háromszáz éve halt meg a komédiaíró nagy klasszikusa. Színházunk a Tartuffe bemutatásával tiszteleg Molière emléke előtt. Képünkön a vígjáték fiataljai: Marianna (Héczey Éva), Dámis (Koroknay Gúza), Valér (M. Szilágyi Lajos).

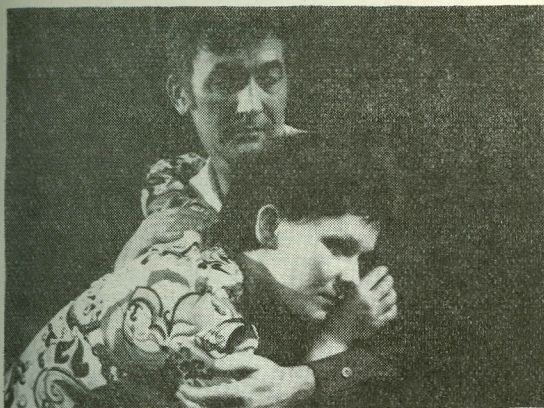

A potyautas: Jacques Deval franciásan szellemes, mulatságos játéka az évad utolsó zenés újdonsága. A luxus óceánjáró egyik kabinjában játszó cselekmény, s a Nádás—Szenes szerzőpár remek számai bizonyára kellemes szórakozást, felfrissülést nyújtanak majd a melegebb, nyáreleji estéken. Képünkön Bösze Péter és Péva Ibolya látható a tánckvartettel.

Sybill: Jacobi operettjének első fináléja, ahol a bonyodalmak sűrűsödnek, előre vetíti a várható izgalmas, mulatságos fejleményeket. (Bérkocsis: Sárközi Sándor, Borcsakov: Bösze Péter, Nagyherceg: Abraham István, Számsegéd: Kendeffy Gyula, Tiszt: Mátyás Jenő).

Dániel és a krokodilok: Egy szívszorítóan szép, tragikus végű szerelem fonja át Gosztonyi János színpadi játékának cselekmény-szövetét. Dániel (Pákozdy János) és Eszter (Polonyi Gyöngyi) első találkozásakor még derűs az ég, egymásratalálásuk mégsem örömteli, önfeledten boldog. Mintha éreznék a közeledő vihar szelét.

Hamlet: Mivé lesz a barátság egy aljas korban? Ezt példázza Rozenkrantz (Varga Gyula) és Guildenstern (Koroknay Géza) Shakespeare tragédiájában. A két régi diáktárs, volt jóbarát a királyi pár megbízásából kémkedik a királyfi után. Hamlet (Markaly Gábor) fölényes szellemességgel teszi csúffá őket.

Cigánybáró: A birtokaiba visszahelyezett Barinkay (Rózsa Sándor) családott, hiszen vagyona mit sem ér. Czipra (Kiss Mária) fényes jövőt, gazdagságot és boldogságot jósol neki. Strauss operettjének címszereplője itt még nem is sejtí, hogy a jövő kincsnél is drágább lesz számára Szaffi (Várhegyi Márta), a szép cigányleány.

1973. május	Egri műsor	
1. kedd	CIGÁNYBÁRÓ	Bérletszünet (fél 4)
2. szerda	HAMLET	Móricz ifj. bérlet (fél 4)
3. csütörtök	HAMLET	Molière bérlet (7)
4. péntek	HAMLET	Shakespeare bérlet (7)
5. szombat	HAMLET	Madách bérlet (7)
6. vasárnap	HAMLET	Erkel bérlet (7)
8. kedd	HAMLET	Déryné bérlet (7)
9. szerda	HAMLET	Petőfi ifj. bérlet (fél 4)
10. csütörtök	DÁNIEL ÉS A KROKODILOK	Bemutató bérlet (7)
11. péntek	DÁNIEL ÉS A KROKODILOK	Gárdonyi ifj. bérlet (7)
12. szombat	HAMLET	Katona bérlet (7)
13. vasárnap	HAMLET	Vörösmarty bérlet (fél 4)
15. kedd	DÁNIEL ÉS A KROKODILOK	Déryné bérlet (7)
16. szerda	HAMLET	Bérletszünet (7)
18. péntek	HAMLET	Gárdonyi ifj. bérlet (7)
19. szombat	DÁNIEL ÉS A KROKODILOK	Móricz ifj. bérlet (fél 4)
	DÁNIEL ÉS A KROKODILOK	Madách bérlet (7)
20. vasárnap	DÁNIEL ÉS A KROKODILOK	Vörösmarty bérlet (fél 4)
	DÁNIEL ÉS A KROKODILOK	Erkel bérlet (7)
24. csütörtök	SYBILL	Bemutató bérlet (7)
25. péntek	DÁNIEL ÉS A KROKODILOK	Shakespeare bérlet (7)
26. szombat	DÁNIEL ÉS A KROKODILOK	Petőfi ifj. bérlet (fél 4)
	DÁNIEL ÉS A KROKODILOK	Katona bérlet (7)
27. vasárnap	SYBILL	Vörösmarty bérlet (fél 4)
	SYBILL	Erkel bérlet (7)
29. kedd	SYBILL	Déryné bérlet (7)
30. szerda	SYBILL	Bérletszünet (7)
31. csütörtök	SYBILL	Molière bérlet (7)

Mindannyiunk tanítómestere

100 éve született Hevesi Sándor, a felszabadulás előtti magyar színháztörténelem egyik legkimagaslóbb egyénisége.

A Kortárs azt állította: Hevesi Sándor nem egy ember, hanem több. Sokrétű munkája — író, műfordító, kritikus, rendező, színházigazgató — hatalmas nagyatagok, hogy lehetetlen lenne látni, hogy egyetlen művész energiája formálta mindezt. Hevesi műveinek bibliográfiája 70 nyomtatott oldalt tölt meg. Az ember egyszerűen nem érti, hogy hallatlan olvasottsága mellett hogyan jutott ideje írásra, vagy annyi írás mellett mikor olvasott. Még kevésbé érthető, hogyan egyeztette össze ezeket rendezői és igazgatói tevékenységével, hogyan győzte idővel, energiával?

Hevesi egész életművét a színház szenvedélyes szeretete fűti át, ez a szenvedély táplálta emberfeletti munkabírást, s emelte őt korának legnagyobb színházi szakemberei közé. Ő nemcsak a huszadik század első negyedének legnagyobb színpadi egyénisége Magyarországon, hanem sok-ágú munkássága maga az egész munkássága. Szinte mindaz, ami ma színházművészetünknek élő értéke, nemes hagyománya, tőle származik. Színházi alapfogalmaink tisztázását, a Sztanyiszlavszkij-rendszeren alapuló elemző-próbák rendszerét, a

Shakespeare-rendezés alapelveit, a rendezőkép-zés megindítását, dramaturgiai szemléletünk érettségét mind neki köszönhetjük. Színházelméleti munkái ma is legalapvetőbb kézikönyveink, s ezek mellett hány nagyszerű dráma, dramatisálás, műfordítás fűződik nevéhez!

Akár bevalljuk, akár tagadjuk, közvetlenül vagy közvetve valamennyien, akik a színházban élünk, dolgozunk — az ő tanítványai vagyunk.

Varga Tibor—Péva Ibolya

Nem tudom, megírtuk-e már róla, hogy gyermekéveit Nyírbátorban töltötte. — „Ott adtam magam, mint úttörő...” Ez a nyírségi járási székhely — a Báthori család ősi fészke — jelentős kulturális centrum. Biztos, hogy Péva Ibolya itt kapta pályájához az első impulzusokat.

Nem volt nehéz felfedezni, mert szép. Azon a sokszor megírt szépségversenyen ő volt a „szépek legszébb szépe”. DE! (nyilván kitalálták mire gondolok) ez a szépség csak a kozmetikai reklámokhoz volna elegendő...

Talán nem is jó, ha valaki ennyire szép, s alkatra ilyen csitri. Mert eljátszhat táncos lánykát (különösen, ha olyan mozgáskultúrája van, mint Pévának) DE! mi lesz azután? Mikor már nem lehet az ember fodros, flitteres, libbenő-lebbenő csinibába.

A Dániel bemutatója óta nem féltem Pévát. Sőt kicsit resteltem is, hogy nem láttam meg benne, amit Nyilassy Judit kitűnő érzéssel felfedezett. Nevezetesen azt, hogy mennyi sis-

Komáromy Éva—Varga Tibor

Péva Ibi szerepei

tergő drámaiságot rejt ez a kislányos alkat. S micsoda tiszteletreméltó mesterségbeli tudással rendelkezik! Somló Ferenc, ez a nagy tehetséges, s rendkívül gyakorlott színész áradozva beszélt Péváról. (A partnerre mindig, de ez esetben különösen figyelni kell!) Nem csodálom. Már a próbákon is tapasztaltam az alkotásnak azt a jóleső szellemi izgalmát, mely mindenkit magával ragadott. Péva Ibolya irigylésre méltó vitalitással vetette bele magát a munkába. A figura fölfedezésének, megtalálásának öröme, azt hiszem, semmivel sem ér fel.

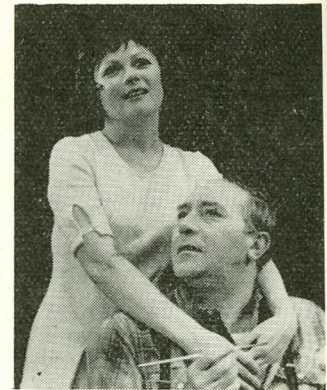
hogy meghatározza karakterét, cselekvéseit. Szinte megható, ahogyan Dánielbe kapaszkodik. A férfi remény és biztonság számára: maga a megfizetés szerelem.

A színésznőnek nem adott sok jelenet, hogy megfogalmazza a reá osztott figurát. De Eszter szükségűn is beszédes volt. A nagy hármásban (Sallós, Somló, Péva) az örök aszszonyi boldogságföltés hordozója. Ez a „nagy áttörés” a legszebb reményekre jogosít.

DE! nem lett, nem lehetett hűtlen Péva Ibolya a Könnyű Múzsához sem. A

Péva Ibolya—Sallós Gábor

Péva Ibolya—Somló Ferenc

Eszter alakját a kritikák már elemezték. A lányt természetesen mindenki olyannak látta, s „csak úgy tudta elképzelni”, ahogyan a színésznő megformálta. Péva nem fedte el csitriszóját. Végig érezhetjük azonban, hogy könnyelmű csapongása menekülés is valami elől... Eszter terheket cipel; származása, neveltetése terheit. A valószínűságnál persze jóval kevesebbet tud, de ez is elég,

Potyauts próbáin nyoma sincs Eszternek... S ezáltal a partner is egy vidám fiú: Varga Tibor. Hogy mi minden történhet, mennyi vígjátéki szituációnak lehet részese két fiatal egy luxus-hajó kabinjában, tapasztalhatták az április 27-i bemutatón. A remek adottságokkal rendelkező színésznő ezt a feladatát is éppen olyan komolyan veszi, mint Eszter szerepét. A kis párizsi varrólány, Martine (ugyancsak munkaigényes ez a figura is!) felfrissíti, szórakoztatja. A játéknak egy titka van: Eszterben és Martineben egyformán kell hinni.

Azaz hinni kell önmagunkban, a partnerekben, a rendezőkben: a színházban. Mely sok-sok munkát (olykor talán könnyeket is) követel tőlünk, de megajándékoz bennünket a felfedezés gyönyörűségével, a nézők bizalmával, szeretetével. Hogyan is mondta Péva Ibolya? „Ott adtam magam...” (Nyírbátorban.) A színésznek mindig adni kell magát, s mindig csak önmagát...

Péva Ibolya—Fekete Alajos

30 nap a kamera előtt

Befejezéshez közelednek a Tűzoltó utca 25. című új magyar film felvételei. Szabó István és Sára Sándor új filmalkotásában jelentős szerepet játszik Lenkey Edit. Január óta tart a

gyerekeskedtem azon a környéken.

A színészi játék követelményei természetesen mások a filmen, mint a színpadon. Sokkal kevesebb kifejezőeszközzel kell dolgozni, főként a mimikát és artikulációt kellett visszafognom.

Eleinte furcsa volt, hogy gyakran partner nélkül vettek fel egy-egy közeli snittet, s legfőképpen az volt nehéz, hogy szinte eszközként kezeltek. Egyéni elképzelése, önálló ötlete nem lehet a színésznek, mert nem ismeri az egészet, csak saját részfeladatát. Ridegebb, szigorúbb, mechanikusabb a munka, mint a színházban. Nagyon sok múlik a technikán — a színészi technika precizitáson is. A film egyik jelenete visszaidézi a múltat, lánykoromat. Harminc évet kellett fiatalodnom ezekre a felvételekre. Megijedtem. Hogy fog ez sikerülni? S akkor mun-

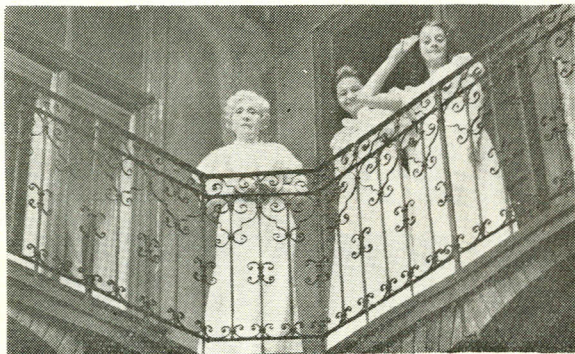
forgatás, s mintegy harminc napot dolgozott a filmgyárban kitűnő művésznőnk. Milyen tapasztalatokat szerzett ebben a számára újszerű munkában?

Valóban újszerű és szokatlan volt számomra a kamera előtti szereplés, bár zömében nem műteremben dolgoztunk. A film egy öreg pesti bérház lakosainak életéről, múltjáról szól. Csaknem minden külső és belső jelenetet természetes miliőben forgattunk, számomra otthonos környezetben, a Ferencvárosban. A Viola utca egyik házat és lakásait bérelték ki, ahol otthonosan éreztem magam, hisz ott nőttem fel, ott

kába léptek a sminkesek. Több mint egyórás „kezelés” után döbbenten találtam magam szemben egykori énemmel.

Nagyszerű partnerekkel dolgoztam, ismerkedtem meg, barátkoztam össze. Filmbeli anyámat Makay Margit játssza, aki a főiskolán három évig tanított, s azóta nem találkoztunk. Büszke és boldog voltam, amikor volt mesternőm elégedett volt munkámmal. Nálunk is ismert, népszerű lengyel színésznő Lucina Winiczka alakítja hűgomat, a családját pedig Kovács Károly. Kitűnő költőnk,

Zelk Zoltán is szerepel a filmben, gyakran jöttünk-mentünk forgatásra a filmgyár gépkocsiján. Egyik alkalommal, amikor már napok óta rendkívül hideg időben, könnyű nyári ruhákban kellett hosszú órákon át kamera előtt állnunk, így szólt: „Ezentúl csak nyáron leszek filmszínész, télen megmaradok költőnek.”

A filmezés legnagyobb élménye egyébként az volt számomra, hogy újra felfedeztem saját arcomat. Hosszú évek óta a színpadon csaknem minden szerepemben maszk mögé bújtam, ezzel mintegy elfedtem saját egyéniségemet. Most rádöbbenem, hogy van saját arcom, s a jövőben nagyon szeretném színpadon is megmutatni.

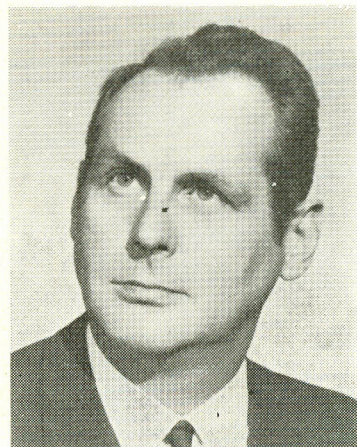
Címszerepben

A legcivilebb színészek egyike. Hogy mit jelent ez? Csiszér András szolid, pedáns értelmiségiként él közöttünk. Így öltözik, így jár az utcán, így ismerik a miskolciak. Negyedszázada oszlopa ennek a színháznak. (Ezt persze ő soha nem mondaná.) Furcsa dolog, hogy a „tékozló fiúkat”, a látványosan élőket és alkotókat jobban számmon tartjuk, mint azokat, akik éveken, évtizedeken át teszik, amit kell!

De hogyan teszik? Csiszér András nemcsak korrektnél, szorgalmasan, hanem tehetségesen is. Mert az inkább zárkózott, mint kitarukkozó magánember a színpadon vérbeli játékossá válik. Tulajdonképpen nincs műfaja, meghatározott szerepköre. Színész, aki — ha kell, remek külső adottságait felhasználva, ha kell, mindenről lemondva — alkalmas különböző mentalitású, vérmérsékletű, különböző társadalmi rangú és rendű emberek ábrázolására.

A Dinasztia munkásból lett vezérigazgatója, Polonius a Hamletben, kettős főszerep a Bolha a fülben című komédiában, kegyetlen, snájdig őrnagy a Berci bácsiban, s mintegy mellékesen Lukas főhadnagy a Svejken. (Talán már megírtuk, hogy Földessy első látásra kiválasztotta a dalitársulatból — ahol Csiszér a pályát kezdte —, csak éppen szerződöttni nem tudta, mert a színésznek szegényes volt a ruhatára.)

Most — ahogy ezt régen mondták — minden idők legnagyobb vígjátéki szerepe, a Tartuffe várja. Ha nyilatkozó típusú színész volna, vagy közhelyeket, vagy irodalmi bölcsességeket mondana. Szerencsére nem szeret nyilatkozni. Próbál! Hogy a kitűnő szemű rendező, a nagy-műveltségű színházi szakember, Vass Károly őt szemelte ki erre a szerepre, már az is valami. A többit majd meglátjuk...

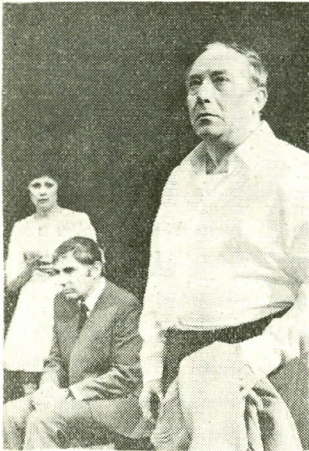

TARKA OLDAL

EGY SZEREP SZÉLJEGYZETEI

Tiszta gépelt lapokból álló szerepet vesz kezébe a színész az olvasópróbán, s szétrongyolt, izzadságtól gyűrött, agyonfirkált papírköteget tesz le öltöző-asztalára, mikor az ügyelő jelenésre hívja a bemutatót. Négy-hatheti munka, gyötördés, keresés nyomait viseli magán a papír, s közben az írott szövből embert formált a színész.

Somló Ferenc egyszerű Kovács Istvánja a Dániel és a krokodilokban egy biztos kézzel megrajzolt, nagyívű alakítást mutat. Hogyan született meg ez a kitűnő figura? Kiről árulkodnak kézzel írt feljegyzései a szerep margóján?

„Bővérű székely volt...” — ezt írtam fel az első oldalra. Ez lett hát a kiindulás, melyre minden más ráépült. Szeret élni, jókat enni, nagyokat inni, kedveli a nőket. Mindez kiderül a szövegből. „Önzés” — ez a következő pirosbetűs szó, s ez már ennek az életvitelnek a hogyanjait is meghatározza. Mindent úgy kell tennem, hogy nekem legyen jó. Még a lányom iránti szeretetben — ami őszinte érzés — is ez a vezérmotívum. „Szelídített farkas” — a körülmények és saját önuralma szelídíti meg a gyilkos csendőrt. De lehet-e farkast keszbaránnyá idomítani? Soha. „Sorsszerűség a bukácsban” — nem egyértel-

műen negatív ez a figura, ha alapvonásait nézzük. De nem tud kibújni bőréből, s bár nem akarja megölni a lányát, végül nem tehet mást.

Ilyen és hasonló feljegyzésekkel teli Somló Ferenc szerepe. A tudatos szerepformáló munka lábjegyzetei egy gondolkodó, tudatos színész műhelytitkairól árulkodnak. Sok töprengés, próbálkozás, idegfeszítő „belemenés” egy kínkeservekkel teli szülés nyomai ezek. De sikerült, megérte, mert kitűnő alakítását minden előadás után vastaps jutalmazza.

VENDÉGEINK

Érdekes, új tavaszi bemutatóink nyomán megélénkült színházunkban a vendégforgalom. Különösen a Cseresznyés kert és a Gosztonyi ősbemutató vonzott sok érdeklődő szakmabelit, pesti kritikust, de Sybill előadásunkra is több debreceni kolléga — főként az ottani Sybill szereplői — rándult át.

Csehov előadásunkat, amely Illés István rendező főiskolai diplomamunkája, megnézte Marton Endre, a budapesti Nemzeti Színház igazgatója, a Főiskola végzős rendező-hallgatóinak osztályfőnöke. Elismeréssel szólt a látottakról, dicsérte a kitűnő színészgárdát és megköszönte nekik, valamint a színház vezetőinek, hogy lehetővé tették és segítettek a sikeres vizsgarendezést.

A Dániel és a krokodilok bemutatóján részt vett Darvas József, az Elnöki Tanács tagja, az Írószövetség elnöke, a későbbi előadások egyikét pedig megtekintette Dr. Vas Zoltán Péterné, a Szerzői Jogvédő Hivatal osztályvezetője, mivel a darab iránt máris több külföldi színház érdeklődött.

Április 17-én népes csoport érkezett Budapestről ugyancsak a Gosztonyi-darab előadására. Az ősszel megrendezésre kerülő budapesti Művészeti Hetek keretében ugyanis több vidéki színház vendégjátékára kerül sor. A Fesztivál

Rajzos drámaelemzés

Az emberek nagy többsége nem szeret drámát olvasni. Egy ősbemutató még ki nem nyomtatott szövegvéghöz pedig még az érdeklődők is nehezen juthatnak hozzá. Már ezért is meglepetést okozott Feledy Gyula színházi kiállítása, melyet Gosztonyi János játéknak bemutatójával egy időben nézhetett meg a közönség.

A grafikusművész, aki rajzos gondolatait akkor vetette papírra, mikor még nem láthatta az előadást, így ajánlja a 32 képet a nézők figyelmébe: „Tekintsek e vázlatokat olvasónaplónak, melyben az élményt akartam feljegyezni.” Külön elemzést igényelne, hogy mely pontokon találkozott a képzőművész és a rendező. (Néhány szituáció szinte teljes azonosságot mutat rajzban, illetve színpadi megfogalmazásban. Ha Feledy (aki persze nem illusztrációkat akart készíteni) vállalkozik a térbeli ábrázolásra, remek színpadképeket kaptunk volna. Erről jut eszünkbe: milyen hasznos kísérlet lenne, ha a színház olykor diszlettervezőként is foglalkoztatná egyik-másik arra érdemes grafikusunkat, festőnket.

Ezúttal „csupán” rajzos gondolataiba avat be ben-

nünket a művész, ami nem mindennapi élmény. Feledy természetesen nem csupán szituációkat ragad meg, hanem magatartásformákat, tudattartalmakat sűrít rajzaiba.

Ha valaki kételkedne Gosztonyi Dániel és a krokodilok című játéknak aktuális gondolatosságában, Feledy rajzai bizonyítják: izgalmas politikai, pszichológiai problémáról van szó.

A 32 rajz egy kamara kiállításra elegendő anyag, mint egészen egyedülálló technikai produktum is figyelmet érdemelne. (Arról nem is beszélve, hogy minden egyes vázlat önálló, zárt kompozícióként is megállja a helyét.) Mégis a folyamatra — ahogyan gondolatot szül a gondolat! — szeretnénk a figyelmet felhívni. Feledy Gyula jóvoltából végigjárhatjuk a megismerésnek azt az útját, melyet ő maga is megtett, mikor a drámával ismerkedett. Ez a sajátos drámaelemzés gazdagítja a színházi nézőt. Jó dolog — szoktuk mondani — ha minél több csatormán jut el az élmény a közönséghez. Feledy rajzai új csatornát nyitnak az élmény számára...

előkészítő bizottsága most választja ki a meghívásra kerülő produciókat.

VENDÉGJÁTÉKOK

Május 6-án, a Román Néphadsereg Művészegyüttesének gazdag műsorát láthatják a miskolci nézők. A szomszédos baráti ország művészei a román folklór ének-zene- és táncművészetéből adnak izelítőt.

Két budapesti színház vendégjátékára kerül sor színházunkban a Gárdonyi Géza Művelődési Ház szervezésében:

Május 28-án a 25. Színház adja elő Gyurkó László új darabját, mely már különös címe alapján is érdekesnek ígérkezik. „A búsképző lovag Don Quijote de La Mancha szörnyűséges kalandjai és gyönyörű szép halála” bizonyára nagyszámú érdeklődőt vonz majd a különleges színházi csemegére várók köréből.

Június 11-én a budapesti Nemzeti Színház mutatja be Molière két egyfelvonásosát Major Tamás rendezésében. Az Amphitryon és a Kényeskedők címlapján találjuk többek között Töröcsik Mari és Iglódi István nevét.

ÚJJÁÉLED A FELOLVASÓ SZÍNPAD

Az SZMT Rónai Sándor Művelődési Háza és a Nehézipari Műszaki Egyetem Kulturális Bizottságának kezdeményezésére több éves szünet után ismét életre kelt a Felolvasó Színpad. Februárban Victor Eftimiu román klasszikus író drámai költeménye, a Prométheusz került két alkalommal közönség elé, áprilisban pedig Illés-Vas: Trisztán című verses drámáját adták elő művészeink az Egyetemen, illetve a Rónai Művelődési Házban.

★ A MISKOLCI NEMZETI SZÍNHÁZ ÉS AZ EQRI GÁRDONYI GÉZA SZÍNHÁZ MŰSORISMERTETŐINEK MELLÉKLETE ★
Szerkeszti: Siklósi László. Szerkesztőség: Miskolci Nemzeti Színház Titkársága. Kiadja a Borsod megyei Lapkiadó Vállalat

Felölös kiadó: Veres Mihály. Kiadóhivatal: Miskolc, Bajcsy-Zsilinszky utca 15.

Ara: 1 forint. — Készült a Borsodi Nyomdában — 73 400 példány — Felölös vezető: Szemes István